

Εθνογεροντολογική νοσηλευτική

Παραλίκας Θεοδόσιος¹, Καβαδίας Διονύσιος²

1. Επίκουρος Καθηγητής, Τμήμα Νοσηλευτικής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
2. Διευθυντής Προγράμματος, IHP Health & Community, SIT Word Learning. Brattleboro, Vermont, USA

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι πολιτισμικοί παράγοντες επηρεάζουν τη διαδικασία της γήρανσης, διαμορφώνοντας αντιλήψεις για τη γήρανση, τις δομές κοινωνικής υποστήριξης, τις σχέσεις μεταξύ των γενεών, τις συμπεριφορές υγείας και τη συνολική ευημερία. Οι περισσότεροι ηλικιωμένοι από εθνικές μειονότητες αντιμετωπίζουν ανισότητες στην πρόσβαση σε υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης, με αποτέλεσμα δυσμενή αποτελέσματα για την υγεία και μειωμένη ποιότητα ζωής. Μια εθνογεροντολογική οπτική στη φροντίδα υγείας των ηλικιωμένων προσφέρει σημαντικές γνώσεις για την ανάπτυξη μοντέλων ολοκληρωμένης φροντίδας και ολιστικής προσέγγισης της γήρανσης του πληθυσμού. Σκοπός της μελέτης είναι η παρουσίαση βασικών αρχών της εθνογεροντολογίας καθώς επίσης και η μέχρι σήμερα πορεία της εθνογεροντολογικής νοσηλευτικής έρευνας. Η εθνογεροντολογία διερευνά τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ γήρανσης, εθνότητας και πολιτισμού, αποκαλύπτοντας τις διαφορετικές οπτικές, τις παραδόσεις και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι ηλικιωμένοι προερχόμενοι από διαφορετικές πολιτισμικές κοινότητες. Η νοσηλευτική έρευνα έχει να προσφέρει μια σημαντική βάση γνώσεων αναφορικά στη διασταύρωση γήρανσης, εθνότητας και υγείας, ωστόσο ορισμένες μόνο εθνογεροντολογικές νοσηλευτικές μελέτες είναι διαθέσιμες. Η περισσότερη βιβλιογραφία επικεντρώνεται σε μεμονωμένες εθνο-πολιτισμικές ομάδες με λίγη προσοχή στη συζήτηση πολιτισμικών εννοιών που υπερβαίνουν τις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες και θα μπορούσαν να ενοποιηθούν σε μια συνεκτική διαπολιτισμική θεωρία της γεροντολογικής νοσηλευτικής φροντίδας. Η εθνογεροντολογία αναγνωρίζει την σχέση μεταξύ πολιτισμικής ποικιλομορφίας και εμπειριών των ηλικιωμένων ατόμων. Εθνογεροντολογικές νοσηλευτικές μελέτες μπορούν να προσφέρουν σημαντικά δεδομένα για τη γήρανση σε διαφορετικές πολιτισμικά κοινότητες, διαμορφώνοντας μια ολιστική και πολιτισμικά ευαίσθητη νοσηλευτική φροντίδα για τους ηλικιωμένους.

Λέξεις Κλειδιά: Εθνογεροντολογική νοσηλευτική, διαπολιτισμική νοσηλευτική ηλικιωμένων, εθνοπολιτισμική γεροντολογική νοσηλευτική.

Υπεύθυνος αλληλογραφίας: Θεοδόσιος Παραλίκας (πατήρ Σέργιος), Πλουτάρχου 19 Λάρισα, Τ.Κ 41223, Τηλ.: 6979671518, Email: paralikas@uth.gr

Rostrum of Asclepius® - "To Vima tou Asklipiou" Journal

Volume 23, Issue 1 (January - March 2024)

SPECIAL ARTICLE

Ethnogerontological nursing

Paralikas Theodosios¹, Kavadias Dionisios²

1. Assistant Professor, Nursing Department, University of Thessaly
2. Program Director, IHP Health & Community, SIT Word Learning. Brattleboro, Vermont, USA

ABSTRACT

Cultural factors influence the aging process, shaping perceptions of aging, social support structures, intergenerational relationships, health behaviors, and overall well-being. Most older people from ethnic minorities face inequalities in access to healthcare services, resulting in adverse health outcomes and reduced quality of life. An ethnogerontological perspective on the healthcare of the elderly offers important insights for the development of integrated care models and a holistic approach to aging communities. The purpose of the study is to present the basic principles of ethnogerontology as well as the current trajectory of research in ethnogerontological nursing. Ethnogerontology explores the interactions between aging, ethnic communities, and culture, revealing different perspectives, traditions, and challenges faced by older people from different cultural communities. The study of nursing has a substantial knowledge base to contribute to the intersection of aging, ethnicity, and health, yet only a few ethnogerontological nursing studies are available. Most literature focuses on individual ethnocultural communities with little attention paid to discussing observations that transcend cultural specificities and which could be unified into a coherent cross-cultural theory of elderly nursing care. Ethnogerontology recognizes the relationship between cultural diversity and the experiences of older people. Ethnogerontological nursing studies can provide important data on aging in culturally diverse communities, shaping a holistic and culturally sensitive nursing care for the elderly.

Keywords: Ethnogerontological nursing, cross-cultural elderly nursing, ethnocultural gerontological nursing.

Corresponding Author: Theodosios Paralikas, Plutarchou 19, Larissa, P.C.: 41223, Tel.: 6979671518, Email: paralikas@uth.gr

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παγκόσμια μετανάστευση έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία ολοένα και περισσότερων πολυπολιτισμικών και πολύγλωσσων κοινωνιών, προβλέπεται δε, ότι αυτή η τάση θα συνεχιστεί. Ένα στα τριάντα άτομα στο κόσμο είναι μετανάστης. Στην Ευρώπη, αν και τα δεδομένα για τον αριθμό των ηλικιωμένων μεταναστών είναι περιορισμένα και μη ικανοποιητικά, εκτιμάται ότι ο αριθμός των ηλικιωμένων μεταναστών θα αυξηθεί.¹ Η γήρανση και η διεθνής μετανάστευση είναι αλληλένδετα φαινόμενα, έχουν κοινή βάση στο κοινωνικό εκσυγχρονισμό και την οικονομική ανάπτυξη και ως εκ τούτου επηρεάζουν την ευρωπαϊκή ήπειρο. Ως συνέπεια αυτών των κοινωνικών διαδικασιών, ο αριθμός των ηλικιωμένων μεταναστών έχει αυξηθεί και θα αυξηθεί κατά τις επόμενες δεκαετίες.² Ο μεταναστευτικός πληθυσμός της Ελλάδας, συμπεριλαμβανομένων των αλλοδαπών και των ομοεθνών παλινοστούντων φτάνει λίγο περισσότερο από το ένα εκατομμύριο ανθρώπους. Αυτό αντιπροσωπεύει περίπου το 9% του συνολικού μόνιμου πληθυσμού, εντυπωσιακά υψηλό ποσοστό για μια χώρα

που μέχρι πρότινος ήταν αποστολέας μετανάστευσης και όχι οικοδεσπότης.³

Στο πλαίσιο αυτό οι υπεύθυνοι χάραξης κοινωνικής πολιτικής αλλά και οι επαγγελματίες στον τομέα της γήρανσης αντιμετωπίζουν ολοένα και περισσότερες προκλήσεις να αναπτύξουν κατάλληλες και ευαίσθητες υπηρεσίες υγείας και κοινωνικές υπηρεσίες για ηλικιωμένους διαφορετικών εθνοτήτων, για μειονοτικές κοινότητες και για τους άτυπους φροντιστές τους. Αυτή η κινητικότητα προέκυψε σε μεγάλο βαθμό από ανησυχίες σχετικά με τα σημαντικά εμπόδια στη φροντίδα που αντιμετωπίζουν οι ηλικιωμένοι και οι οικογένειές τους.⁴

Οι πολιτισμικοί παράγοντες είναι θεμελιώδεις για τη διαμόρφωση της διαδικασίας γήρανσης, επηρεάζοντας τις αντιλήψεις για τη γήρανση, τις δομές κοινωνικής υποστήριξης, τις σχέσεις μεταξύ των γενεών, τις συμπεριφορές υγείας και τη συνολική ευημερία.⁵ Οι ερευνητές, οι επαγγελματίες υγείας και οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής μπορούν να καθιερώσουν πιο περιεκτικές και πολιτισμικά ευαίσθητες προσεγγίσεις σε ζητήματα που σχετίζονται με τη γήρανση, αφού αναγνωρίσουν και μελετήσουν τις πολιτιστικές επιρροές. Επιπλέον, η

κατανόηση της επίδρασης των πολιτισμικών παραγόντων στις εμπειρίες γήρανσης μπορεί να βοηθήσει στον εντοπισμό και τη γεφύρωση των υφιστάμενων ανισοτήτων στα συστήματα υγειονομικής περίθαλψης και κοινωνικής υποστήριξης. Οι περισσότεροι ηλικιωμένοι από εθνικές μειονότητες αντιμετωπίζουν ανισότητες στην πρόσβαση σε υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης, με αποτέλεσμα δυσμενή αποτελέσματα για την υγεία και μειωμένη ποιότητα ζωής.⁶

Υπό το πρίσμα αυτό, καθίσταται κρίσιμο να κατανοήσουμε πώς οι διαφορετικοί πολιτισμικοί παράγοντες επηρεάζουν την εμπειρία γήρανσης των ηλικιωμένων καθώς οι κοινωνίες γίνονται πιο πολυπολιτισμικές. Στο πλαίσιο αυτό, μια εθνογεροντολογική οπτική στη φροντίδα υγείας των ηλικιωμένων αποκτά στη σύγχρονη κοινωνία ολοένα και μεγαλύτερη σημασία, προσφέροντας ζωτικής σημασίας γνώσεις για την ανάπτυξη πρακτικών και θεωρητικών μοντέλων ολοκληρωμένης φροντίδας και ενισχύοντας την ελπίδα για μια πιο ολιστική προσέγγιση στη γήρανση του πληθυσμού.⁷ Ο τρόπος με τον οποίο κάθε άτομο αντιλαμβάνεται την ηλικία του και ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζει τη γήρανση καθορίζεται ιδίως από κοινωνικές και πολιτισμικές διαδικασίες. Ειδικότερα, οι εκπρόσωποι της ψυχολογίας, της κοινωνιολογίας, της νοσηλευτικής και της γηριατρικής συμμετέχουν όλο και

περισσότερο σε συζητήσεις σχετικά με τον πολιτισμό και την εθνότητα, τη διαδικασία της γήρανσης, εξετάζοντας τους ειδικούς για τον πολιτισμό τρόπους αντιμετώπισης των ηλικιωμένων. Τελικά, δεν είναι μόνο οι μετανάστες εντός της χώρας που μπορούν να επωφεληθούν από αυτό, αλλά μια πιο προσεκτική ματιά μπορεί να αλλάξει τον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι βλέπουν τη δική τους εθνότητα και να προσφέρει προτάσεις για την αντιμετώπιση ευάλωτων πληθυσμών.⁸

Σκοπός της εργασίας ήταν η διερεύνηση των βασικών αρχών της εθνογεροντολογίας, ενώ επιμέρους στόχοι ήταν η παρουσίαση του πεδίου έρευνας της εθνογεροντολογικής νοσηλευτικής.

ΕΘΝΟΓΕΡΟΝΤΟΛΟΓΙΑ

Η εθνογεροντολογία ασχολείται με τη μελέτη της γήρανσης από τη σκοπιά της ποικιλομορφίας ή της πολυπολιτισμικότητας με πολιτισμικά ικανή πρακτική. Ο όρος Εθνογεροντολογία αποδίδεται στην Jacqueline Jackson, συγγραφέα του βιβλίου *Minorities & Aging* (1980), η οποία περιέγραψε ένα σκέλος της κοινωνικής γεροντολογίας που διερευνούσε τα εθνικά, φυλετικά και μειονοτικά ζητήματα. Όρισε την εθνογεροντολογία ως τη μελέτη των αιτιών, των διαδικασιών και των συνεπειών της φυλής, της εθνικής καταγωγής και του πολιτισμού στη γήρανση του ατόμου και του

πληθυσμού στους τρεις μεγάλους τομείς της βιολογικής, ψυχολογικής και κοινωνικής γήρανσης. Υπό το πρίσμα αυτό διερευνά τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ γήρανσης, εθνότητας και πολιτισμού, αποκαλύπτοντας τις διαφορετικές οπτικές, τις παραδόσεις και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι ηλικιωμένοι προερχόμενοι από διάφορες και διαφορετικές εθνοτικές ομάδες.⁹

Το αναδυόμενο αυτό πεδίο της γεροντολογικής έρευνας –τουλάχιστον στις ΗΠΑ– έχει καταφέρει να εντάξει τις ανάγκες των μειονοτήτων ηλικιωμένων στη γεροντολογική ατζέντα της έρευνας, της πολιτικής και της πρακτικής. Αυτό έγινε μέσω της βελτίωσης της κατανόησης ότι θέματα όπως η οικονομική ασφάλεια, η υγειονομική περίθαλψη, η κατάσταση υγείας και η ευημερία μπορούν να οριστούν διαφορετικά. Στο πλαίσιο αυτό οι περισσότερες εθνογεροντολογικές έρευνες ασχολούνται με μέτρα αντιμετώπισης, διόρθωσης, προσαρμογής και ικανοποίησης αναφορικά στους ηλικιωμένους και με το ζήτημα της κοινωνικής ανισότητας. Οι μελέτες για τη γήρανση και τα γηρατειά που χρησιμοποιούν εθνοτικό φακό αφορούν γενικά στις εθνοτικές διαφορές και στη κοινωνική ανισότητα που συχνά συνδέεται με το καθεστώς της μειονότητας.¹⁰

Αναφορικά στη κοινωνική ανισότητα και ειδικότερα στις ανισότητες στην υγεία μεταξύ των εθνοτικών ομάδων στην τρίτη ηλικία,

αυτές αναφέρονται στις διαφορές, στα αποτελέσματα υγείας και στην πρόσβαση σε υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης που αντιμετωπίζουν οι ηλικιωμένοι από διαφορετικά φυλετικά και εθνοτικά υπόβαθρα. Οι ανισότητες προκύπτουν από πολύπλοκες αλληλεπιδράσεις μεταξύ κοινωνικοοικονομικών, πολιτιστικών, περιβαλλοντικών και παραγόντων του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης. Υπάρχει ανάγκη να κατανοηθούν και να αντιμετωπιστούν οι ανισότητες για να προωθηθεί η ισότητα στην υγεία και να διασφαλιστεί ότι όλοι οι ηλικιωμένοι μπορούν να γεράσουν με αξιοπρέπεια και να έχουν πρόσβαση σε ποιοτική υγειονομική περίθαλψη.¹¹

Στο πλαίσιο αυτό, το «γηράσκειν» αλλά και τα προβλήματα γήρανσης των ατόμων με μεταναστευτικό υπόβαθρο ταυτίζονται εθνογεροντολογικά με τη «θέση του διπλού κινδύνου». Σύμφωνα με αυτή τη θέση, αυτή η ομάδα πληθυσμού εκτίθεται σε διπλό κίνδυνο ή σωρευτικές διακρίσεις: αφενός εκτίθεται σε εθνοτικούς αποκλεισμούς και αφετέρου σε αποκλεισμούς που σχετίζονται με την ηλικία. Αυτό το μειονέκτημα πολλαπλασιάζεται επί τρία ή τέσσερα, όταν λαμβάνονται υπόψη οι ηλικιακές διαφορές μεταξύ γυναικών και ανδρών και μεταξύ διαφορετικών κοινωνικών τάξεων. Λόγω των πτυχών που αναφέρθηκαν, μπορεί κάποιος σχεδόν να μιλήσει για ένα «γκρίζο τρίγωνο δομικού

ηλικισμού».¹² Ηλικισμός είναι η διάκριση σε βάρος ατόμων ή ομάδων με βάση την ηλικία τους. Ο όρος επινοήθηκε το 1969 από τον Robert Neil Butler για να περιγράψει τις διακρίσεις σε βάρος των ηλικιωμένων και είχε ως πρότυπο τον σεξισμό και τον ρατσισμό. Ο Butler όρισε τον «ηλικισμό» ως συνδυασμό τριών συνδεδεμένων στοιχείων. Αρχικά προσδιορίστηκε κυρίως για τους ηλικιωμένους, τα γηρατειά και τη διαδικασία γήρανσης, πρακτικές που εισάγουν διακρίσεις σε βάρος ηλικιωμένων· καθώς επίσης και τις θεσμικές πρακτικές και πολιτικές που διαιωνίζουν τα στερεότυπα για τους ηλικιωμένους.¹³

Ωστόσο για αυτά ακριβώς τα μειονεκτούντα άτομα η εθνοτική αυτοεικόνα και κυρίως οι θρησκευτικές συμπεριφορές και οργανώσεις προσφέρουν μια όχι αμελητέα στήριξη και προστασία στα γηρατειά. Η εθνογεροντολογία «μιλάει» για την εθνοτική καταγωγή και τη θρησκευτικότητα ως παράγοντες που αξιοποιούνται ιδιαίτερα στην τρίτη ηλικία. Υπάρχει ένα αυξανόμενο ενδιαφέρον για τις μνήμες που σχετίζονται με την καταγωγή του ατόμου, για την πολιτισμική και θρησκευτική του ταυτότητα, για το πώς αυτή ερμηνεύεται, ωστόσο, πάντα εκ νέου και σε αντιπαράθεση με τις περιβάλλουσες πολιτιστικές επιρροές. Αυτό σημαίνει ότι η εθνότητα και η θρησκευτικότητα, οι πολιτισμικοί ορίζοντες καταγωγής και πίστης έχουν ιδιαίτερη

σημασία στην τρίτη ηλικία. Ωστόσο σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να εκλαμβάνονται γενικά ως αυτονόητες. Αντίθετα, πρόκειται για μια συνεχή διαδικασία έμφασης ορισμένων πτυχών, επαναπροσδιορισμού και επαναδιαπραγμάτευσης του τι είναι σημαντικό. Πρόκειται δηλαδή για μια συνεχή διαδικασία έμφασης ορισμένων πτυχών, επαναπροσδιορισμού και επαναδιαπραγμάτευσης αυτού που βιώνεται και θεωρείται χαρακτηριστικό, σημαντικό και πολύτιμο για την ταυτότητα του ατόμου στην τρίτη ηλικία.¹²

Από τα παραπάνω συμπεραίνεται ότι η Εθνογεροντολογία εξετάζει τους διάφορους τρόπους με τους οποίους διαφορετικές πολιτισμικές ομάδες βιώνουν και ανταποκρίνονται στη γήρανση και στις μοναδικές προκλήσεις που μπορεί να αντιμετωπίσουν καθώς αυτές μεγαλώνουν. Η παγκόσμια αύξηση της διεθνούς μετανάστευσης έχει οδηγήσει σε μεγαλύτερη εθνοτική ποικιλομορφία στη γήρανση του πληθυσμού παγκοσμίως. Αυτή η δημογραφική αλλαγή επηρέασε σημαντικά τη γεροντολογική έρευνα, την πολιτική και την πρακτική. Ωστόσο θα πρέπει να σημειωθεί ότι στην εθνογεροντολογία υπάρχουν διαφορετικές προσεγγίσεις αναφορικά στην κατανόηση της εθνότητας. Στο πλαίσιο αυτό η ουσιοκρατική προοπτική, η στρουκτουραλιστική προοπτική και ο κοινωνικός κονστρουξιονισμός επηρεάζουν

τη μελέτη της εθνότητας. Η ουσιοκρατική προοπτική βλέπει την εθνότητα ως έμφυτη και σταθερή, βασισμένη σε βιολογικά ή πολιτισμικά χαρακτηριστικά που διαπιστώνουν την ένταξη στην ομάδα. Η στρουκτουραλιστική προοπτική τονίζει την επιρροή των κοινωνικών δομών, των ιστορικών πλαισίων και των οικονομικών συστημάτων στην ταυτότητα. Ο κοινωνικός κονστρουξιονισμός τονίζει ότι η εθνότητα κατασκευάζεται κοινωνικά μέσω της γλώσσας, των αλληλεπιδράσεων και του λόγου.¹⁰ Στο πλαίσιο της γεροντολογικής έρευνας για την εθνότητα η βιβλιογραφία βρίθει ουσιοκρατικών και στρουκτουραλιστικών προοπτικών. Ωστόσο υπονοείται ότι στην έννοια δεν έχουν ακόμη ενσωματωθεί πλήρως πρόσφατες εξελίξεις στη μελέτη της εθνοτικής καταγωγής. Οι εθνογεροντολόγοι ερευνητές θα πρέπει να διευρύνουν την κατανόησή τους για την εθνότητα, προχωρώντας πέρα από σταθερούς ορισμούς και αναγνωρίζοντας την περίπλοκη και δυναμική φύση της.

ΕΘΝΟΓΕΡΟΝΤΟΛΟΓΙΚΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Η γεροντολογική νοσηλευτική έρευνα έχει μια μακρά ιστορία διερεύνησης και αντιμετώπισης, όπου είναι δυνατόν, των θεμάτων που αντιμετωπίζουν οι ηλικιωμένοι.¹⁴ Η βιβλιογραφία βρίθει νοσηλευτικών μελετών που αφορούν στη

φροντίδα και στην υποστήριξη των ηλικιωμένων και των οικογενειών τους, καθώς ο πληθυσμός αυτός τείνει να έχει πιο σύνθετες ανάγκες υγείας και φροντίδας. Η αναζήτηση της βιβλιογραφίας που αφορά στην γεροντολογική αλλά και στη γηριατρική νοσηλευτική έρευνα δίνει ένα σημαντικό αριθμό μελετών, οι οποίες με τον χρόνο αυξάνονται, αντικατοπτρίζοντας την ανάπτυξη και την ωριμότητα της νοσηλευτικής έρευνας γενικότερα.^{15,16}

Αποτελεί πρόκληση για την γεροντολογική νοσηλευτική έρευνα η γήρανση πληθυσμών με διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο από αυτό της κυρίαρχης κοινωνίας. Αναγνωρίζοντας τη μεγάλη εθνο-πολιτισμική ποικιλομορφία μεταξύ των ηλικιωμένων, στην ιατρική αναπτύχθηκε ο όρος εθνογηριατρική για να υποδηλώσει την εξειδικευμένη γνώση που αντικατοπτρίζει τις διασταυρούμενες επιρροές της γήρανσης, της εθνότητας και της υγείας. Ωστόσο, φαίνεται ότι οι μελετητές νοσηλευτές δεν έχουν αγκαλιάσει τον όρο, όπως αποδεικνύεται από μια αναζήτηση στο PubMed χρησιμοποιώντας τον όρο «εθνογηριατρική νοσηλευτική». Αν και η ύπαρξη του συγκεκριμένου όρου «εθνογηριατρική» απλοποιεί τις αναζητήσεις της βιβλιογραφίας, το αν οι νοσηλευτές έχουν υιοθετήσει τον όρο ή όχι είναι άσχετο εφόσον έχουν αναπτύξει μια ολοκληρωμένη βάση γνώσεων σχετικά με τη νοσηλευτική σε σχέση

με τη διασταύρωση γήρανσης, εθνότητας και υγείας.¹⁷

Προς επίρρωση τούτου οι Phillips et al (2015) προτείνουν δύο πηγές βιβλιογραφίας οι οποίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να αξιολογηθεί εάν έχει συμβεί κάτι τέτοιο: άρθρα διαθέσιμα σε περιοδικά που προσδιορίζονται σε βάσεις δεδομένων όπως το PubMed και βιβλία.

Όσον αφορά στη διαθέσιμη βιβλιογραφία σε πηγές όπως το PubMed, οι συγγραφείς αναφέρονται σε μία υπό δημοσίευση ανασκόπηση των Mentes, Salem και Phillips (2014) με τίτλο «Ethno-cultural gerontological nursing: A systematic review of the literature». Αυτή η ανασκόπηση δείχνει ότι στη νοσηλευτική βιβλιογραφία είναι διαθέσιμες ορισμένες ερευνητικές μελέτες, άρθρα ανασκόπησης και θεωρητικές συζητήσεις. Ωστόσο οι Phillips et al (2015) τονίζουν ότι σε αυτή την ανασκόπηση αφενός η περισσότερη βιβλιογραφία επικεντρώνεται σε μεμονωμένες εθνο-πολιτισμικές ομάδες με λίγη προσοχή στον εντοπισμό ή τη συζήτηση πολιτιστικών εννοιών που υπερβαίνουν ομάδες που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την ενοποίηση της γνώσης σε μια συνεκτική θεωρία. Αφετέρου οι πιο κοινές μελέτες για τη γήρανση αφορούν στην πραγματικότητα «ηλικιωμένους» όπως ορίζονται από χρονολογικές παραμέτρους (π.χ. 65+). Κατά συνέπεια, η γήρανση ορίζεται ως μια στατική

έννοια και δεν εξετάζεται στο πλαίσιο της ανθρώπινης ανάπτυξης ή της πορείας της ζωής.¹⁷

Όσον αφορά στα βιβλία, δεν υπάρχει εγχειρίδιο διαπολιτισμικής γεροντολογικής νοσηλευτικής. Ωστόσο σε εγχειρίδια γεροντολογικής νοσηλευτικής εξετάζονται διαπολιτισμικές έννοιες της νοσηλευτικής και το αντίστροφο. Από τη μελέτη δε τεσσάρων μοντέλων διαπολιτισμικής νοσηλευτικής μόνο αυτό των Andrews & Boyle (2011) «Transcultural concepts in nursing care/Διαπολιτισμικές έννοιες στη νοσηλευτική φροντίδα» περιείχε την έννοια της ηλικίας (τόσο του ασθενούς όσο και του νοσηλευτή). Αυτή η επισκόπηση της νοσηλευτικής βιβλιογραφίας υποδηλώνει ότι ορισμένες πληροφορίες είναι διαθέσιμες σχετικά με τη διασταύρωση εθνικότητας, υγείας και γήρανσης. Οι περισσότερες είναι περιγραφικές και λίγες ερμηνευτικές. Οι συγγραφείς παρουσιάζουν ένα εθνο-πολιτισμικό γεροντολογικό νοσηλευτικό μοντέλο. Το μοντέλο, όπως επισημαίνουν προορίζεται να συμπληρώσει, όχι να υποκαταστήσει, τα υπάρχοντα διαπολιτισμικά μοντέλα και είναι μια προσπάθεια να συνδυάσει τις γεροντολογικές νοσηλευτικές έννοιες και τις έννοιες της διαπολιτισμικής νοσηλευτικής. Αυτό το μοντέλο δεν παρουσιάζεται ως τελικό προϊόν αλλά ως βάση για μελλοντική συζήτηση και βελτίωση.¹⁷

Στην έρευνα που αφορά στην εθνογεροντολογική νοσηλευτική έρχεται να προστεθεί η «ολοκληρωμένη» ανασκόπηση των Mentes, Salem και Phillips (2017) με τίτλο «Ethnocultural Gerontological Nursing: An Integrative Literature Review». Οι συγγραφείς συγγέντρωσαν ορισμένες μελέτες χρησιμοποιώντας τις βάσεις δεδομένων PubMed (1966-2014) και CINAHL (1994-2014). Διαπίστωσαν διαφορετικά είδη μελετών που αφορούσαν κυρίως στην ανάλυση εννοιών/θεωρίας σε ποιοτικές και ποσοτικές μελέτες. Στις περισσότερες μελέτες χρησιμοποιήθηκαν ποιοτικές μεθοδολογίες (θεμελιωμένη θεωρία, εθνογραφία ή φαινομενολογία). Τα ποσοτικά άρθρα ήταν σε μεγάλο βαθμό περιγραφικά-συσχετιστικά, με μία οιονεί πειραματική μελέτη, μία πιλοτική μελέτη και δύο κλινικές δοκιμές. Η θεματολογία των μελετών αφορούσε στη προαγωγή/πρόληψη της υγείας, στο πολιτισμό και στις πολιτισμικές έννοιες, στις έννοιες της ηλικίας και της γήρανσης, στην εφαρμογή νοσηλευτικών μοντέλων και θεωριών στην έρευνα και στην ενσωμάτωση ή μη των εννοιών του πολιτισμού και της γήρανσης. Οι συγγραφείς αναγνωρίζουν ότι υπάρχει εξέλιξη στη γνώση της εθνοπολιτισμικής γεροντολογικής νοσηλευτικής. Ωστόσο, λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα της ανασκόπησης συμπεραίνουν ότι ενώ υπάρχει μια ισχυρή βάση γνώσεων στη διαπολιτισμική

νοσηλευτική και στη γεροντολογική νοσηλευτική, δεν κατέστη ακόμα εφικτή η σύνδεσή τους. Ωστόσο μέχρι το 2050, σχεδόν οι μισοί ηλικιωμένοι θα ανήκουν σε εθνοπολιτισμικές ομάδες. Επομένως είναι η ώρα να οικοδομηθεί η βάση των γνώσεων και των θεωριών προκειμένου οι νοσηλευτές να ανταποκριθούν στις ανάγκες των ατόμων σε αυτές τις μοναδικές ομάδες.⁷

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η εθνογεροντολογία παρουσιάζει μια βαθιά προοπτική για τη γήρανση, αναγνωρίζοντας την εγγενή σχέση μεταξύ της πολιτισμικής ποικιλομορφίας και των εμπειριών των ηλικιωμένων ατόμων. Καθώς ο κόσμος οδεύει προς ένα μέλλον όπου πολλοί θα προέρχονται από εθνοτικές μειονότητες, προκύπτει η ανάγκη για μια βαθύτερη κατανόηση της εθνογεροντολογίας. Η εθνογεροντολογική έρευνα προσφέρει περισσότερα δεδομένα για τη γήρανση σε διαφορετικές κοινότητες, αποκαλύπτοντας παράγοντες που προάγουν την ασφάλεια και την ευπάθεια μεταξύ των ηλικιωμένων. Η εθνογεροντολογική έρευνα μπορεί να προσφέρει πολύτιμες γνώσεις στη διαμόρφωση μιας ολιστικής και πολιτισμικά ευαίσθητης νοσηλευτικής φροντίδας σε ηλικιωμένους με διαφορετικό υπόβαθρο από αυτό της κυρίαρχης κοινωνίας. Επιπλέον, η εμφάνιση θεωρητικών μοντέλων υπόσχεται να συνδέσει τη γεροντολογική με τη διαπολιτισμική νοσηλευτική. Η υιοθέτηση της

διαφορετικότητας προσφέρει ελπίδα για ένα μέλλον χωρίς αποκλεισμούς και ισότητα, όπου οι ηλικιωμένοι μπορούν να γεράσουν με αξιοπρέπεια, σεβασμό και υποστήριξη προσαρμοσμένη στις ανάγκες και τις φιλοδοξίες τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Hadziabdic E, Lundin C and Hjelm K. Boundaries and conditions of interpretation in multilingual and multicultural elderly healthcare. *BMC Health Services Research* 2015; 15(458):1-13. DOI 10.1186/s12913-015-1124-5
2. Warnes AM, Friedrich K, Kellaher L. et al. The diversity and welfare of older migrants in Europe. *Ageing and Society* 2004; 24 (3): 307-326. doi.org/10.1017/S0144686X04002296
3. Gropas R, Triandafyllidou A. Migration in Greece at a glance. ELIAMEP. Hellenic Foundation for European and Foreign Policy 2005 [Internet]. 2005 Okt [cited 2023 Jul 30]: 1-13. Available from: <https://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/en/2008/10/migration.pdf>
4. Brotman S. The limits of multiculturalism in elder care services. *Journal of Aging Studies* 2003; 17: 209 - 229. doi:10.1016/S0890-4065(03)00003-3
5. [Löckenhoff C](#), [De Fruyt F](#), [Terracciano A](#), [McCrae R](#), [De Bolle M](#), [Costa P et al.](#) [Perceptions of Aging across 26 Cultures and their Culture-Level Associates.](#) *Psychol Aging* 2009; 24(4): 941-954. doi.org/10.1037/a0016901
6. Perez F, Perez C, Chumbiauca M. Insights into the Social Determinants of Health in Older Adults. *J Biomed Sci Eng.* 2022; 15(11): 261-268. doi:10.4236/jbise.2022.1511023.
7. Menten J, Salem N and Phillips L. Ethnocultural Gerontological Nursing: An Integrative Literature Review. *Journal of Transcultural Nursing* 2017; 28(1): 79-97. doi: 10.1177/1043659615601483
8. Becker S. Ethnogerontologie – Perspektivenwechsel für Forschung und Versorgung. Ein Forschungsansatz nicht nur für die Altersforschung im globalen Süden. *Medicus Mundi Schweiz* [Internet][cited 2023 Aug 10] Available from: <https://www.medicusmundi.ch/de/advocacy/publikationen/mms-bulletin/alternde-gesellschaften-und-gesundheit/einfuehrung-altersforschung-im-globalen-sueden-aus-ethnologischer-perspektive/ein-forschungsansatz-nicht-nur-fuer-die-altersforschung-im-globalen-sueden>
9. Crewe SE. Ethnogerontology: Preparing culturally competent social workers for

- the diverse facing of aging. *Journal of Gerontological Social Work* 2005; 43(4): 45-58. doi.org/10.1300/J083v43n04_04
10. Torres S. Cross-cultural differences in ageing. In: Stuart Hamilton I. *An introduction to Gerontology*. New York, Cambridge University Press, 2011:340-362
11. Adini B. Ethnic inequality within the elderly population in utilizing healthcare services. *Israel Journal of Health Policy Research* 2019; 8(39):1-4. doi.org/10.1186/s13584-019-0311-y
12. Sechster Bericht zur Lage der älteren Generation in der Bundesrepublik Deutschland Altersbilder in der Gesellschaft [Internet] Bericht der Sachverständigenkommission an das Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend; 2010 [cited 2023 Aug. 12]. Available from: <https://www.bmfsfj.de/resource/blob/101922/b6e54a742b2e84808af68b8947d10ad4/sechster-altenbericht-data.pdf>
13. Ageism [Internet] Wikipedia. The free encyclopedia; 2023 [cited 2023 Aug. 12]. Available from: <https://en.wikipedia.org/wiki/Ageism>
14. Pascale Blakey E, Durante A, Malfait S, Kalatzi P, Thilo F, O'Connor S. Involving older people in gerontological nursing research: A discussion of five European perspectives. *Int J Older People Nurs.* 2020;15:1-6. doi: 10.1111/opn.12311
15. Mueller C, Watry R. 40 years of research studies published in *Geriatric Nursing*. *Geriatric Nursing* 2020; 41:38-39. doi.org/10.1016/j.gerinurse.2020.01.014
16. Antunez M, Henry M. A comparative review of gerontological nursing citation data. *Health Information & Libraries Journal* 2018; 33: 257-268. doi: 10.1111/hir.12162
17. Phillips et al. Developing and Proposing the EthnoCultural Gerontological Nursing Model. *Journal of Transcultural Nursing* 2015; 26(2):118-128. doi: 10.1177/1043659614563615